Raadsvoorstel

Rijswijk

Datum besluit B&W	16 november 2021
Forumverg. d.d.	9 december 2021
Agendapunt nr.	11
Portefeuillehouder(s)	J. Keus - Financiën, Energietransitie en Handhavingsbeleid
Redacteur	M. Beke
Doorkiesnummer	
Domein / Team	Energietransitie
Corsanummer	21.094042

Aan de Raad,

1. Onderwerp
   Transitievisie Warmte Rijswijk

2. Voorstel
   De Transitievisie Warmte Rijswijk vast te stellen.

3. Inleiding
   In 2015 heeft de internationale gemeenschap zich gecommitteerd aan het verlagen van de uitstoot van broeikasgassen om zo de opwarming van de aarde tegen te gaan. Hoe Nederland uitvoering gaat geven aan deze afspraken, is onder andere vastgelegd in het Klimaatakkoord – een pakket aan maatregelen en afspraken tussen overheden, bedrijven en maatschappelijke instellingen. Een van de vijf sectoren waar het akkoord betrekking op heeft, is de gebouwde omgeving. Hierin is afgesproken dat in 2050 zeven miljoen woningen en een miljoen utiliteitsgebouwen van het aardgas af zijn. In 2030 moeten de eerste anderhalf miljoen woningen van het aardgas. We hebben ervoor gekozen om dit buurt voor buurt te doen.

   De voorliggende Transitievisie Warmte geeft in hoofdlijnen antwoord op de vraag welk alternatief per wijk waarschijnlijk het best passende duurzame warmte-alternatief is en wat de gemeente tot 2030 gaat doen. Daarmee geeft de Transitievisie Warmte duidelijkheid aan inwoners en woningeigenaren over de duurzame warmteopties en stappen die we de komende jaren gaan zetten om de uitstoot van gebouwen te verminderen en van het aardgas af te halen. Dit op basis van de best mogelijke inzichten van dit moment. De Transitievisie Warmte wordt iedere vijf jaar geactualiseerd. Daarmee is dit geen rigide plan, maar een visie op de warmtetransitie tot 2050. Door continue te kijken wat de ontwikkelingen zijn, is de koers richting 2050 ook bij te sturen op basis van nieuwe ontwikkelingen.

   Uitgangspunt in Basisdocument Energietransitie
   In maart 2020 heeft de raad ingestemd met het Basisdocument Energietransitie. In het Basisdocument Energietransitie heeft de gemeenteraad van Rijswijk hierbij een aantal uitgangspunten vastgesteld. De belangrijkste zijn:

   - *Betaalbaarheid*
     De energietransitie in Rijswijk vindt plaats tegen de laagst maatschappelijke kosten, waarbij energie betaalbaar blijft voor de eindgebruiker, ook als deze zelf niet kan investeren in duurzaamheid.
   - *No-regret*
     De middelen van de gemeente Rijswijk zijn schaars. De gemeente vermijdt daarom onzekere investeringen en zet in op die aspecten van de energietransitie die reeds bewezen zijn, zoals isoleren en energie besparen.
   - *CO_2-reductie*
     De kern van de opgave is het reduceren van CO_2. Als Rijswijk zetten we alleen in op alternatieve warmtebronnen als deze leiden tot een duidelijke CO_2-reductie.
   - *Haalbaar*
     Het voldoen aan de wettelijke eisen is al een enorme opgave. Een nog grotere ambitie dan het wettelijk kader zijn de ambities: ‘aardgasvrij in 2050’ en ‘95% CO_2-emissie reductie ten opzichte van de uitstoot in 1990’. Dit biedt voor Rijswijk meer

dan voldoende uitdaging. Onder de juiste voorwaarden en met voldoende draagvlak is deze opgave om te komen tot CO_2-reductie voor Rijswijk haalbaar.

- *Draagvlak*
  Draagvlak is doorslaggevend voor het slagen van de energie-/warmtetransitie. Belangrijke randvoorwaarden voor draagvlak zijn het gevoel van rechtvaardigheid en de mate waarop er invloed op het beleid mogelijk is.

Daarnaast is in het Basisdocument aangegeven dat de gemeente weliswaar regisseur is van de warmtetransitie, maar deze feitelijk niet gaat uitvoeren. Het zijn de particuliere eigenaren en gebruikers die de komende jaren vastgoed zullen gaan verduurzamen. Vanuit hun behoefte moeten wij gaan werken.

Het tot stand komen van de Transitievisie Warmte
In december 2020 heeft het college het plan van aanpak voor de Transitievisie Warmte vastgesteld. Op basis van dit plan van aanpak is gewerkt aan het vaststellen van de Transitievisie Warmte in de gemeenteraad eind 2021.

Voorliggende Transitievisie Warmte is tot stand gekomen door intensieve samenwerking met de corporaties, Stedin, een afvaardiging van de VvE's en Vesteda (commerciële vastgoedeigenaar). We hebben de samenwerking met deze partijen als constructief beschouwd. Door onder andere de inbreng van de perspectieven en kennis van deze partijen heeft de Transitievisie Warmte een verdieping gekregen.

Er is gebruik gemaakt van de uitkomsten van de enquête en de verschillende webinars voor bewoners en bedrijven. Op allerlei manieren hebben inwoners, bedrijven, deskundigen en partners invloed gehad op de voorliggende visie. Daarnaast is gebruik gemaakt van diverse inzichten van andere gemeenten, kennisinstellingen zoals TNO en provincie Zuid-Holland en andere partijen zoals Haagse Aardwarmte (geothermie) en Gasunie (WarmtelinQ).

Op 31 augustus heeft het college ingestemd met het concept van de Transitievisie Warmte. Van 10 tot en met 21 oktober heeft de conceptvisie ter inzage gelegen en is advies gevraagd bij de Adviesraad Energietransitie Rijswijk (in oprichting). Twee partijen (Eneco en Vidomes) hebben een reactie gestuurd op de concept Transitievisie Warmte. De Adviesraad heeft een advies opgesteld. Daarmee heeft de Adviesraad Energietransitie direct haar meerwaarde aangetoond. De reacties en het advies zijn samengevat in de Nota van beantwoording zienswijze Concept Transitievisie Warmte Rijswijk. De reacties hebben geleid tot enkele tekstuele aanvullingen in de Transitievisie Warmte.

- Toevoegen van de Rioolzuiveringsinstallatie Harnaschpolder als potentiële duurzame warmtebron;
- Herijken van communicatie en participatieplan na vaststellen van Transitievisie Warmte met name ook gericht op doelgroepen;
- Beter benadrukken dat gemeente Rijswijk wellicht niet voorop loopt maar nu al wel al veel heeft gedaan, bijvoorbeeld RijswijkBuiten;
- Nadere uitwerking geven aan het begrip betaalbaarheid.

Het lage aantal reacties op de concept Transitievisie Warmte wil niet zeggen dat er draagvlak is voor de visie. Daarvoor is deze Transitievisie wellicht ook te abstract. We zien en horen dat bewoners behoefte hebben aan meer informatie over de energietransitie, zodat zij zelf al concreet kunnen handelen (handelingsperspectief). Op basis van de vastgestelde Transitievisie Warmte maken we een digitale vertaling van de Transitievisie Warmte per buurt. Inwoners kunnen gericht informatie opvragen als zij hun postcode op de website invullen. Dit biedt een handelingsperspectief voor hun woning. In januari 2022 komt deze digitale pagina op onze website beschikbaar. Daarnaast blijven wij in algemene zin, over specifieke onderwerpen en gericht op doelgroepen communiceren over de energietransitie. Dit om de energietransitie bij inwoners, bedrijven, VvE's en andere partijen telkens weer onder de aandacht te brengen en aan te geven wat zij zelf al kunnen doen om de uitstoot van CO2 te beperken.

Hoofdlijnen Transitievisie Warmte
De Transitievisie Warmte laat de richting zien die de gemeente Rijswijk kiest om in 2050 minder fossiele brandstoffen te gebruiken voor het verwarmen van gebouwen. De hoofdlijnen van de visie zijn:

1. *Inzetten op het verkleinen van de warmtevraag*
   Isolatie van gebouwen is de eerste stap om de warmtevraag te verkleinen. De gemeente zet de komende jaren dan ook flink in op het helpen van bewoners, verenigingen van eigenaren (VvE), bedrijven en andere vastgoedeigenaren bij het beperken van de warmtevraag door bijvoorbeeld te isoleren. Hiervoor is het communicatietraject “Rijswijk Schakelt Over” in gang gezet. Isoleren gaat in zijn eigen tempo en sluit vaak aan bij ‘natuurlijke momenten’, zoals een verhuizing, grootschalige verbouwing of gepland onderhoud. Daarbij moet het passen binnen het budget van de eigenaar. De verwachting is dat tot 2050 de warmtevraag met 30% is te beperken door te isoleren. Om het isoleren van de gebouwen te stimuleren, werkt de gemeente nu al nauw samen met een Energieloket, waar bewoners en Verenigingen van Eigenaren terecht kunnen met al hun vragen. Met de inzet van energiecoaches wordt laagdrempelig maatwerkadvies gegeven in de eigen buurt.

2. *Eindoplossingen per wijk in beeld gebracht*
   De gemeente schetst in deze visie een aantal richtingen voor de overstap van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen in de stad. De hoofdlijnen: Voor wijken met woningen van voor 1940 is wellicht groengas/waterstof op termijn de beste oplossing. Deze woningen zijn namelijk niet makkelijk voldoende te isoleren. Daarnaast zijn een deel van de straatprofielen te smal voor andere oplossingen die gepaard gaan met nieuwe leidingen. Voor de woningen gebouwd in de periode vanaf 1945 tot ongeveer 1990 zijn over het algemeen collectieve hoge en uiteindelijk midden-temperatuur warmtenetten het goedkoopste alternatief. Voor de wijken na 1990/2000 zijn collectieve of individuele warmtepompen een goed alternatief. Voor woningen (label B/A) en bedrijven die al goed geïsoleerd zijn, zijn hybride warmtepompen nu al een goede (tussen)oplossing. Voor de duurzame collectieve warmtenetten zijn twee potentiële warmtebronnen. Onder Rijswijk zit een van de betere geothermische bronnen van Nederland en met de komst van restwarmte via Warmtelinq zijn de omstandigheden gunstig om te komen tot een duurzame leveringszekerheid en betrouwbaarheid voor een lokaal warmtenet.

3. *Gemeente stimuleert en faciliteert lokale initiatieven*
   De gemeente ondersteunt graag lokale initiatieven en stimuleert deze ook. Lokaal initiatief betekent in veel gevallen lokaal eigendom. Dat is goed voor de betrokkenheid, zowel in de ontwikkelingsfase als in de gebruiksfase. Als er haalbare initiatieven zijn, met een breed draagvlak onder de bewoners, VvE’s, corporaties of bedrijven, dan gaat de gemeente kijken waar de behoefte van de initiatiefnemer voor ondersteuning zit en hoe we als gemeente kunnen helpen.

4. *Op weg naar uitvoering, betaalbaarheid als uitgangspunt*
   Alle alternatieve warmteopties die in deze visie zijn beschreven, zijn op dit moment nog duurder dan aardgas. Ook al is de afgelopen maanden zichtbaar geworden dat het aardgas duurder wordt (verwachting is ook dat de komende jaren de gasprijs zal gaan stijgen), is aanvullende financiering nodig om woningen haalbaar en betaalbaar van het aardgas af te halen. De afspraak met het Rijk is dat de warmtetransitie haalbaar en betaalbaar moet zijn. Over wat de definitie van wat betaalbaar is, wordt op dit moment nog tussen het Rijk en de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) besproken. We willen als gemeente samen met diverse partners klaarstaan met plannen om delen van de stad gefaseerd van het aardgas te halen en aan te sluiten op duurzame collectieve warmtenetten. De huidige wet- en regelgeving is nog niet dwingend. Als gemeente kunnen we nu al wel stappen zetten. Naast een collectieve wijkaanpak, is het van groot belang dat nu al zoveel mogelijk bewoners en bedrijven

worden verleid om de overstap naar alternatieve individuele warmteoplossingen te maken. Ook bij het maken van de keuzes wil de gemeente helpen.

5. *Stap voor stap én samen*
   Naast het stimuleren tot het isoleren van woningen en het ondersteunen van lokale initiatieven, wil de gemeente aan de slag om de eerste wijken collectief van het aardgas te halen. Dit moet een haalbaar (draagvlak) en betaalbaar (woonkostenneutraliteit) plan zijn, zodat we daadwerkelijk aan de slag kunnen. Met de financiële bijdragen die nu door het Rijk beschikbaar zijn gesteld, is het nu niet betaalbaar en dus niet haalbaar. Dit betekent dat er een grotere bijdrage van het Rijk beschikbaar moet komen om de woonlastenneutraliteit te garanderen. Maar het Rijk moet ook financiering beschikbaar stellen aan de gemeenten voor het uitvoeren van deze taak. In samenwerking met de woningcorporaties, andere partijen in de wijk en de inwoners gaat de gemeente de komende jaren aan de slag om te komen tot een uitvoeringsplan. Dit doet de gemeente Rijswijk om klaar te staan, zodat we als gemeente kunnen doorpakken zodra er extra bijdragen vanuit het Rijk beschikbaar komen. Rijswijk loopt dus niet voorop, maar staat wel in de startblokken. Omdat er nog veel onzekerheden zijn die een nadere uitwerking vragen, wordt nu nog geen definitief besluit genomen. Zodra er een uitgewerkt en haalbaar plan ligt, wordt dit voor besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd.

4. Beoogd effect

De Transitievisie Warmte is een visie op hoofdlijnen en geen plan. De Transitievisie Warmte heeft geen rechtstreekse juridische doorwerking. Met de Transitievisie leggen we wel vast welke stappen er gezet gaan worden om de afspraken te halen die zijn vastgelegd in het Klimaatakkoord. Dit is van belang om duidelijkheid te geven aan bewoners en vastgoedeigenaren zoals VvE's, Woningbouwcorporaties en commerciële verhuurders over de vraag welke richting we willen inslaan, het bijbehorende tijdspad en op welke wijze zij dit willen doen. Op basis hiervan kunnen zij hun plannen gaan maken.
De volgende zaken leggen we vast in deze Transitievisie Warmte:

- De visie voor de alternatieve duurzame warmte-optie per wijk om op den duur van het aardgas af te gaan.
- De indicatieve planning voor de ontwikkeling van de collectieve warmtenetten in bepaalde wijken in Rijswijk.
- De gemeente gaat eigenaren van vastgoed stimuleren om vastgoed te isoleren.
- De gemeente ondersteunt lokale initiatieven en die ondersteuning is maatwerk.
- Dat we voorbereidingen treffen om in de eerste wijken (cluster west: Presidenten-, Ministerbuurt, Stervoorde en Hoekpolder) te starten met de werkzaamheden om deze wijken voor 2030 met een duurzaam collectief warmtenet van het aardgas te halen. We starten de uitvoering alleen als aan de basisvoorwaarden (betaalbaar, haalbaar, draagvlak) is voldaan.
- De gemeente voert de regie, maar het feitelijk uitvoeren gebeurt door de particuliere eigenaren en gebruikers die de komende jaren vastgoed in stappen gaan verduurzamen.
- In het uitvoeringsprogramma dat een zevental programmalijnen kent, zijn de verschillende activiteiten benoemd die moeten leiden tot reductie van CO_2-uitstoot in Rijswijk in de bebouwde omgeving.
- Kosten uitvoering vanuit uitvoeringsprogramma: Deze kosten zijn nu nog niet berekend of bekend en zijn ook afhankelijk van de bijdrage die het Rijk presenteert bij de begroting (Prinsjesdag). Aan het vaststellen van het Transitievisie Warmte zijn geen kosten verbonden.

5. Argumenten

Met het vaststellen van de Transitievisie Warmte geven we onder andere in hoofdlijnen duidelijkheid aan inwoners en woningeigenaren over de alternatieve warmteopties en de stappen die we de komende jaren gaan zetten om gebouwen van het aardgas af te halen. Dit op basis van de best mogelijke inzichten van dit moment. Daarmee voorziet deze visie deels in de behoefte van bewoners, die steeds vaker vragen hebben over het verduurzamen van hun woningen. Via de website wordt na vaststellen van deze Transitievisie een vertaling gemaakt per huis waarbij iedereen kan zien wat het beleid is en wat bewoners zelf nu al kunnen doen. Met deze Transitievisie voldoen we ook aan de afspraken met het Rijk die in het kader van het Klimaatakkoord zijn gemaakt.

6. Kanttekeningen

De Transitievisie is een langere termijn visie waarbij de richting is aangegeven. Daarmee binden we ons niet vast en biedt het bewoners/bedrijven ook geen absolute duidelijkheid. De visie vraagt op vele zaken nog nadere uitwerking en voor wijk een wijkuitvoeringsplan. De wijkuitvoeringsplannen zijn integrale en gezamenlijk met diverse betrokken partners concrete plannen hoe de wijk binnen een aantal jaren van het aardgas kan gaan. Dergelijke plannen worden alleen opgesteld als er ook daadwerkelijk aan de slag wordt gegaan en vragen ook om besluitvorming van de gemeente(raad).
De gehele energietransitie is nog volop in ontwikkeling. Wet en regelgeving ontbreekt nog deels, financieringsinstrumentarium is nog niet uit ontwikkelt, innovaties leiden tot nieuwe inzichten en mogelijk tot andere oplossingen, de energieprijs ontwikkeling zal mede de betaalbaarheid van transitie maar is afhankelijk van geopolitieke ontwikkelingen en zo zijn er nog vele andere, zichtbare en onzichtbare facetten die de energietransitie beïnvloeden. In dit speelveld van ontwikkelingen vraagt ook om continue bijsturing, wel vanuit een visie om het eind doel te behalen: energieneutraal in 2050.
De energietransitie valt of staat bij de betaalbaarheid. Bewoners en bedrijven komen veelal pas in acties als iets betaalbaar is. Wat betaalbaar is, is voor een ieder ook nog eens anders. De betaalbaarheid is niet afhankelijk van de beschikbaarheid van financiële maar ook van (veranderende) wet- en regelgeving en innovaties. We weten dat om woningen in Rijswijk van het aardgas te halen, dit duizenden euro’s kost. Kosten die zich niet terugbetalen. Op dit moment ontbreken deze aanvullende financiën nog. In de visie is aangegeven dat wij wel onze klaar gaan maken om een aanvraag in te dienen om aanvullende middelen beschikbaar te krijgen. Ook het begrip betaalbaar zal een nadere definiëring moeten krijgen. Het Rijk en de VNG zitten daarover met elkaar in overleg om het begrip nader invulling te geven en financiering beschikbaar te krijgen.

7. Financiën

De kosten van de warmtetransitie is op te delen in een tweetal zaken voor de gemeente:

- Groeifonds Rijswijk: De raad heeft ingestemd met het creëren van een lokaal groeifonds: Energiefonds. Het Rijswijks Energiefonds. Hiermee betalen we initiatieven in Rijswijk op het gebied van energie, onder meer om te zorgen dat inwoners op een betaalbare manier kunnen isoleren/verwarmen. Dit in een revolverend fonds. Het Energiefonds vraagt nog wel om een uitwerking.
- Regiekosten: In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de gemeenten de kosten die zij maken voor de nieuwe uitvoeringstaak in het kader van energietransitie, gecompenseerd krijgen. Het Rijks Onderzoeksbureau (ROB) heeft in samenwerking met de Nederlandse gemeenten onderzoek gedaan naar de kosten van het uitvoeren van taken van de gemeente in de energietransitie (dus inclusief Warmtetransitie). Op Prinsjesdag is duidelijk geworden dat het Rijk financiële middelen beschikbaar wil stellen aan gemeenten om de regiefuncties die gemeenten hebben, uit te voeren. Het is op het moment van schrijven van deze toelichting nog niet duidelijk hoe en met welke bedragen aan deze afspraak invulling gegeven gaat worden. Medio november wordt meer duidelijk bij het vaststellen van de Rijksbegroting van het Ministerie Economische Zaken en Klimaat. Bij het uitwerken van het uitvoeringsprogramma in de definitieve Transitievisie Warmte wordt rekening gehouden met de bijdrage van het Rijk aan de uitvoeringkosten voor het invullen van de regierol.

8. Vervolg
Met het vaststellen van de Transitievisie Warmte is het beleid vastgelegd. In het laatste hoofdstuk van de Transitievisie is een uitvoeringsparagraaf opgenomen. Dit uitvoeringsprogramma in hoofdlijnen laat zien wat de gemeente zal moeten gaan doen om stappen te zetten. Het programma is nu ingedeeld in 6 programmalijnen, die een verdere uitwerking behoeven. Het gaat om participatie en communicatie, energiebesparing, het borgen van betaalbaarheid, het ondersteunen van lokale initiatieven, de ontwikkeling van warmtenetten en tot slot verdere beleidsontwikkeling.

9. Communicatie
De energietransitie valt of staat bij communicatie en participatie. In de Transitievisie Warmte is in de aanzet tot het uitvoeringsprogramma (hfst 6) de communicatie en participatie opgenomen als een van de programmalijnen. Ook de Adviesraad Energietransitie hamert op de noodzaak van de communicatie. We hebben de afgelopen maanden gemerkt met o.a. de cadeaubonnen acties dat we veel bewoners kunnen bereiken (met minimale inzet) en dat bewoners bereid zijn om wat te doen. Daarentegen hebben we ook gezien dat er geen reacties komen van bewoners op de Transitievisie Warmte. Of wel we moeten tekens goed blijven kijken welke communicatie-instrumenten we voor welke boodschap en doelgroep moeten gaan inzetten. Daarbij kijken we ook nadrukkelijk naar ervaringen bij andere gemeenten.

10. Bijlagen
- Transitievisie Warmte Rijswijk
- Nota van beantwoording zienswijze Transitievisie Warmte Rijswijk

Burgemeester en wethouders,

de secretaris,	de burgemeester (wnd),
P.M. Schuit	mr.drs. G.A.A. Verkerk

Raadsbesluit

De gemeenteraad van Rijswijk,
Bijeen in openbare vergadering op 21 december 2021
Gelezen het voorstel van Burgemeester en Wethouders
16 november 2021, nr.

B E S L U I T :

De Transitievisie Warmte Rijswijk vast te stellen.

Aldus besloten door de Raad van de gemeente Rijswijk, in zijn openbare vergadering van 21 december 2021.

De gemeenteraad,

de griffier,	de voorzitter,
J.A. Massaar, bpa	mr.drs. G.A.A. Verkerk